

Glimmend staal in een woestijn

“DE BRITISH PETROLEUM COMPANY LIMITED IS VOORNEMENS EEN RAFFINADERIJ TE BOUWEN IN HET EUROPOORT-GEBIED BIJ ROTTERDAM, MET EEN VERWERKINGS-CAPACITEIT VAN 4-MILJOEN TON RUWE AARDOLIE PER JAAR.”¹ HET PERSBERICHT DAT DE PERSDIENST VAN BP OP 11 AUGUSTUS 1964 VANUIT AMSTERDAM DE WERELD IN SLINGERT, KLINKT NOG EEN BEETJE VOORZICHTIG. MAAR SCHIJN BEDRIEGT. WANT HOEWEL DE ONDERHANDELINGEN MET ‘DE ROTTERDAMSE AUTORITEITEN’ OVER HET HUREN VAN DE GROND EN DE REALISERING VAN DIEP VAARWATER NOG GAANDE ZIJN, WETEN ZE BIJ BP PRECIËS WAT ZE WILLEN. DE TANKERS DIE IN DE NIEUWE UITBREIDING VAN HET ROTTERDAMSE HAVENGEBIED HUN RUWE OLIE MOETEN LOSSEN, BEHOREN TOT DE GROOTSTE DIE OP DAT MOMENT DE WERELDZEEËN BEVAREN. HUN CAPACITEIT ZAL, ZO IS DE VERWACHTING IN 1964, OPLOPEN TOT 130.000 TON. DAT TONNAGE STAAT GELIJK AAN DE LADING VAN ZO’N 4.500 TANKWAGENS. DAARNAAST LIGT OP DE BURELEN IN AMSTERDAM EN LONDEN, WAAR BP ZIJN HOOFDKANTOOR HEEFT, AL EEN CONCRETE PLANNING KLAAR. DE EERSTE VEERTIG HECTARE LAND ZAL, ZO IS DE BEDOELING, MEDIO 1965 RIJP ZIJN VOOR DE BOUW VAN VOORRAADTANKS EN HAVENFACILITEITEN. DAARNA, ALS MEER GROND BESCHIKBAAR KOMT, ZAL DE BOUW VAN DE RAFFINADERIJ-INSTALLATIES BEGINNEN.

11

EUROPOORT: EEN BEWUSTE KEUZE

BP kiest om verschillende redenen voor Europort als vestigingsplaats voor zijn nieuwste raffinaderij. Rotterdam biedt daar een haven aan die diep genoeg is voor de grootste tankers. Ook is het Rotterdamse havengebied dé plek in Europa om producten over zee, via binnenwater, per spoor en over de weg naar grote afzetgebieden te vervoeren. Daar komt bij dat het nieuwe terrein over alle benodigde water- en energievoorzieningen zal beschikken en bovendien 310 hectare groot is.² Die enorme omvang biedt het bedrijf volop uitbreidingsmogelijkheden in de nabije toekomst. En dat is met de onstuimig groeiende economie van deze jaren geen overbodige luxe.

EEN BEETJE SURREALISTISCH

In maart 1967 is de raffinaderij klaar en kan de eerste aardolie worden verwerkt. Vier maanden later, op 24 juli 1967, verricht minister Joseph Luns van Buitenlandse Zaken de officiële opening. Dat is nog geen drie jaar nadat BP zijn plannen wereldkundig heeft gemaakt. Het is een bijzonder gezicht, dat glimmende staal in die reusachtige zandvlakte die het Europortgebied op dat moment is. “Het was nieuw land”, blikt Piet Bout, operator van het eerste uur, terug. “Nieuw

◀ *Het persbericht uit 1964 waarmee BP de bouw van de raffinaderij in Europort wereldkundig maakt.*

land, op de plek waar vroeger water was en waar ook het eiland De Beer lag, een prachtig natuurgebied. Het was in 1967 een soort woestijn. De fabriek stond echt in the middle of nowhere. En dan overdrijf ik niet. Een beetje surrealistisch was het wel, als ik daar nu zo op terugkijk.” Bij de bouw zijn, aldus een brochure van BP uit de jaren zeventig, de modernste technieken toegepast, zodat de raffinaderij ‘een minimum aan milieubelasting’ veroorzaakt.³ Met de nieuwe plant is de Britse oliegigant de laatste van de grote raffinaderijen die zich in het Rijnmondgebied vestigen.

EEN BESCHEIDEN BEGIN

Hoe modern de nieuwe raffinaderij ook is, het begin is – zeker naar latere maatstaven – bescheiden. Er staan in de eerste jaren twee destillatiefabrieken. Daarin wordt de ruwe olie (ook wel crude genoemd, van crude oil) via verhitting ‘uit elkaar gehaald’, zodat van de overblijvende fracties bruikbare brand- en grondstoffen kunnen worden gemaakt. Ook beschikt BP in Europoort over een LPG-installatie. Daarin worden de gassen butaan en propaan, die ook bij de destillatie vrijkomen, van elkaar gescheiden om als brand- of grondstof dienst te doen.

▼ *De zandvlakte waarop de raffinaderij in 1966 verrijst. Tal van tanks zijn al zichtbaar, net als de fabriek, rechts van de tanks.*

► Juli 1966. Ook de steigers worden uit de grond gestampt. Hier is steiger 4 in aanbouw.

► Oktober 1966. De Foster Wheeler Unit, zoals de eerste fabriek wordt genoemd, begint vorm te krijgen.

► Veel staat nog in de steigers, toch nadert de raffinaderij eind 1966 haar voltooiing.

◀ 24 juli 1967. Minister Joseph Luns van Buitenlandse Zaken (r) onthult een plaquette, waarmee hij de nieuwe raffinaderij officieel in gebruik neemt.

◀ Artikel uit De Telegraaf van 25 juli 1967. De opening van de BP-raffinaderij is landelijk nieuws.

► Ter gelegenheid van de opening wapperen bij het hoofdgebouw de Britse, de Nederlandse en de BP-vlag in top.

▼ De ontvangsthall in het hoofdgebouw, in de jaren zestig. Licht, ruimtelijk en representatief, maar ook zakelijk en functioneel.

◀ Piet Bout. Hij begint bij BP als onervaren operator, maar krijgt van het bedrijf volop kansen. Uiteindelijk haalt hij zijn pensioen als hoofd opleidingen.

'Mijn sollicitatiegesprek duurde vijf minuten'

Een raffinaderij uit de grond stampen is één, voldoende goede mensen ervoor krijgen is iets heel anders. Bij de start van de raffinaderij zijn, zo berekent BP op voorhand, ruim 140 mensen nodig. Vier ploegen van elk achttien mensen voor de fabrieken, en ongeveer zeventig mensen voor onderhoud, administratie en andere ondersteunende taken.⁴ Maar omdat de tijd kort is, is de sollicitatieprocedure in veel gevallen eenvoudig. "Ik had gereageerd op een advertentie in de krant en mocht op gesprek", zegt Piet Bout, operator van het eerste uur. "Dat gesprek vond plaats in het kantoorgebouw in Europoort, dat toen al af was. De fabrieken waren nog wel in aanbouw. Ik had helemaal geen verstand van olie of raffinageprocessen. Mijn vak was letterzetter, maar daar was niet veel in te verdienen. Om die reden was ik al overgestapt naar Dow Chemicals, waar ze folie uit plastic korrels maakten. Bij BP waren de verdiensten nog een stuk hoger, mede dankzij de continu. Mijn sollicitatiegesprek duurde vijf minuten. Tegenover mij zaten een Hollander en een Engelsman. De Hollander was de personeelschef. De Engelsman was procescontroller. Die hadden ze hierheen gehaald om ons het werk uit te leggen. Nadat we ons aan elkaar hadden voorgesteld en ik een paar algemene vragen had beantwoord, vroeg die Engelsman wat er met de stoom in een leiding gebeurt als je de afsluiters dichtzet. Hij wilde mijn natuurkundige kennis blijkbaar een beetje testen. Ik zei: 'Dan condenseert het en krijg je water'. Hij was meteen overtuigd, knikte naar de personeelschef en die zei: 'Je bent aangenomen'. Daarna volgde nog wel een gesprek over de arbeidsvoorwaarden, zoals het loon. Maar dat was zonder die Engelsman."

Met de lonen sneed BP zich vervolgens aardig in de vingers, aldus Bout. "Die personeelschef vroeg wat je bij je huidige baas verdiende en deed daar 100 gulden in de maand bovenop", herinnert hij zich. "Ze hadden mensen nodig en er was werk zat in Rotterdam, dus ze móesten iets. Maar later bleek dat hij dat bij iedereen deed, waardoor we als jonge jongens allemaal een totaal ander loon hadden. Dat kwam aan het licht tijdens de twee maanden durende training die we kregen voordat we echt aan de slag mochten. Al op de eerste trainingsdag werd ons verteld dat het bij BP niet gebruikelijk is elkaar je salaris te vertellen. Dat hadden ze niet moeten zeggen. Want toen we na de eerste weken training onze loonstrookjes kregen, gingen we ze meteen met elkaar vergelijken. De een bleek 400 gulden te verdienen, de ander 900! Ik zat gelukkig aan de goede kant, met 800 gulden. Om de terugkerende onvrede hierover te temperen, trok BP de verschillen in de jaren daarna in fases recht."

Daarnaast staan op het nieuwe raffinaderijterrein een hydrofiner en een katalytische reformer. De hydrofiner haalt zwavel uit gasolie. De katalytische reformer is een benzineopwerkingsfabriek, waarin benzinecomponenten worden gemengd met waterstof, verhit en vervolgens onder hoge druk door reactoren gevoerd. Daarin vinden chemische reacties plaats die de structuur van de moleculen zo veranderen dat een product ontstaat met een hoger octaangetal. En dit product is weer een van de belangrijkste componenten van benzine.

Op het immense terrein in Europoort staan verder 65 opslagtanks, deels voor de opslag van ruwe olie, deels voor de opslag van olieproducten en componenten. Ook zijn er vier bolvormige gastanks. Daarin slaat BP butaan en propaan onder druk (en dus vloeibaar) op.⁵ De raffinaderij kan in deze eerste jaren maximaal vijf miljoen ton ruwe olie per jaar verwerken.

NAAR EEN SPELER VAN FORMAAT

Die capaciteit wordt snel uitgebreid, en fors bovendien. Dat komt door de oplevering van twee nieuwe destillatiefabrieken, de CDU3 in 1971 en de CDU4 in 1972. Deze identieke Crude Distillation Units kunnen elk negen miljoen ton ruwe olie per jaar verwerken. De installaties behoren, zoals BP het zelf in deze jaren zegt, tot de grootste in hun soort.⁶ In 1972, vijf jaar na de start van de BP-raffinaderij, is de totale verwerkingscapaciteit dan ook toegenomen tot 23 miljoen ton per jaar. Daarmee is de raffinaderij in Europoort de grootste olieverwerkende installatie van BP wereldwijd. Maar niet alleen binnen het eigen concern, ook in Rotterdam is 'BP Raffinaderij Nederland N.V.' een speler van formaat. Zij neemt circa tien procent van het totale scheepvaarttonnage op de Nieuwe Waterweg voor haar rekening, en achttien procent van al het olieverkeer.⁷

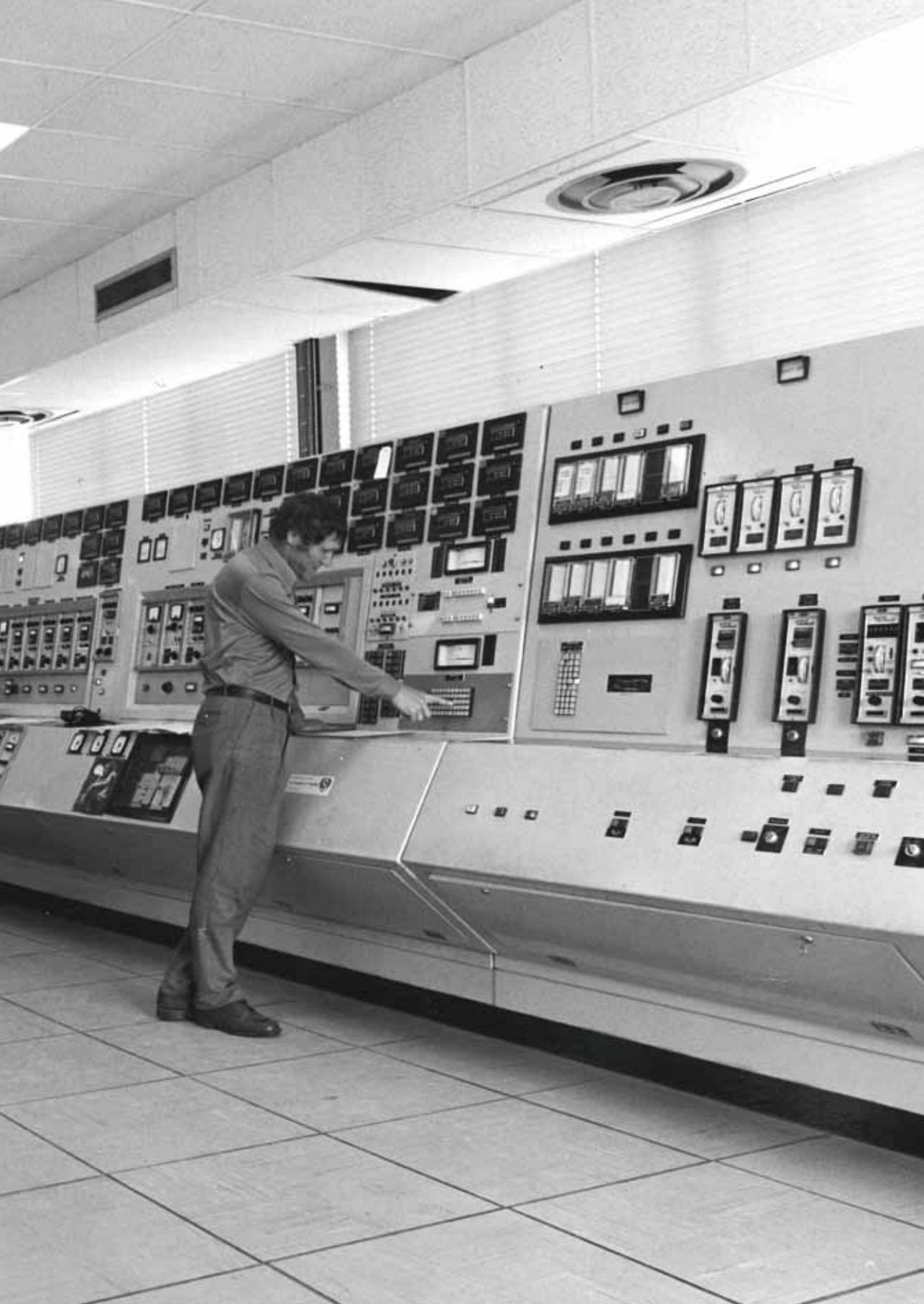
▼ De CDU3 in aanbouw, in 1970.

*De controlekamer van
Offsites, zeg maar het tank-
park, in 1974. Links staat
Paul Beenen, aan het
bureau zit Aad Borsboom en
rechts bedient Philip van der
Windt het Jiskoot paneel.*

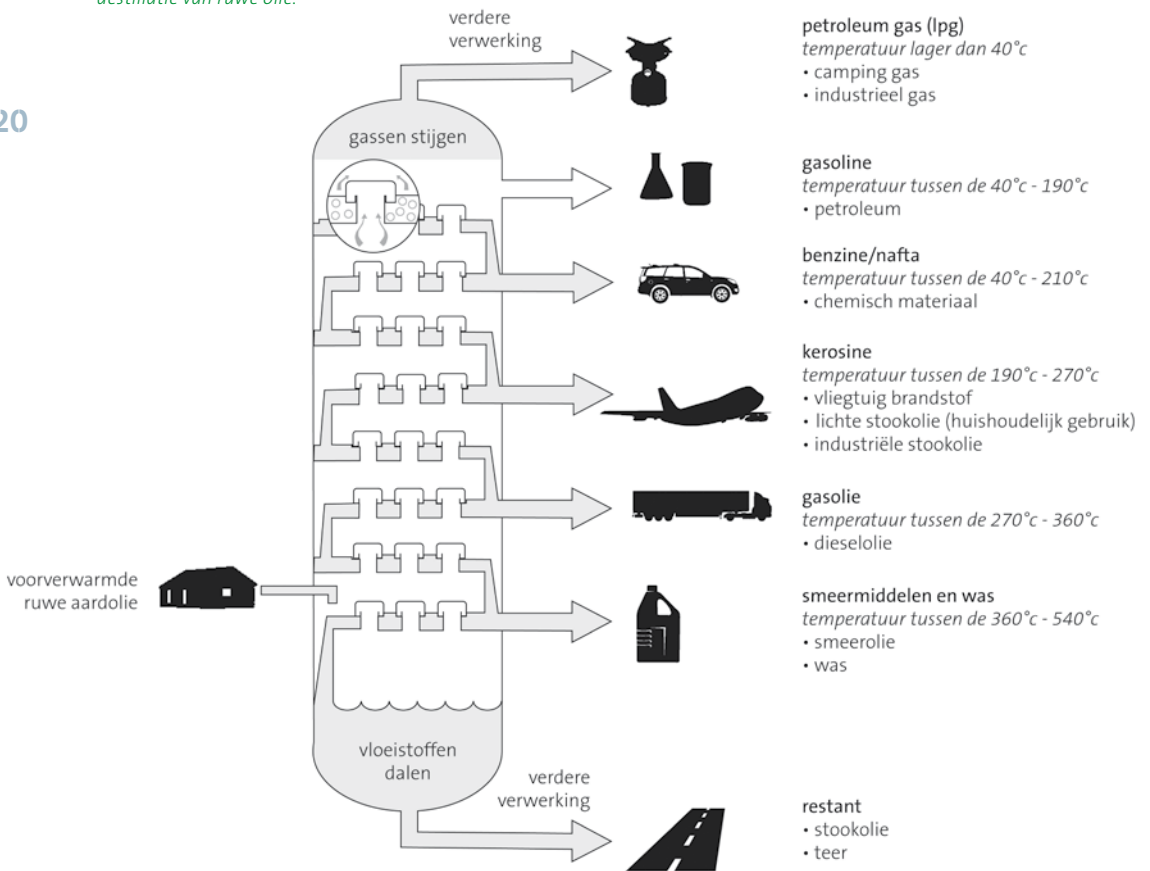

VAN AARDOLIE TOT EINDPRODUCTEN

Ruwe olie is samengesteld uit verschillende fracties, met elk een eigen kooktraject. Van die eigenschap maken raffinaderijen dankbaar gebruik. Zij verhitten de crude in warmtewisselaars en fornuizen, tot circa 350 graden Celsius. Die verhitting zorgt ervoor dat een deel van de olie verdampt. Zo ontstaat een mengsel van damp en vloeistof. Dit mengsel wordt vervolgens naar een destillatietoren geleid, waarin het via een ingenieus systeem van koelen en condenseren 'uit elkaar wordt gehaald'. Zodra een fractie condenseert, wordt deze aan de destillatietoren onttrokken. Zo wordt, simpel gezegd, de crude gescheiden. Omdat zwaardere stoffen later koken dan lichtere, condenseren zij tijdens de afkoeling ook eerder. De zwaarste oliefractie (het residu) wordt dan ook onder in de destillatietoren gewonnen. Daarboven gaat het (van zwaar naar licht) om zware gasolie, lichte gasolie en het zogeheten topdestillaat.⁸

Aan dit topdestillaat worden, via een tweede destillatieproces, onder meer kerosine, nafta en LPG onttrokken. Kerosine is bruikbaar als lampolie en als brandstof voor straalmotoren van vooral vliegtuigen. Nafta is een grondstof die veel wordt gebruikt in de chemische industrie, maar doet ook dienst als component voor hoogwaardige benzine. En LPG bestaat uit de gasen butaan en propaan. Propaan is het gas waarmee huizen worden verwarmd

Schematische weergave van de destillatie van ruwe olie.

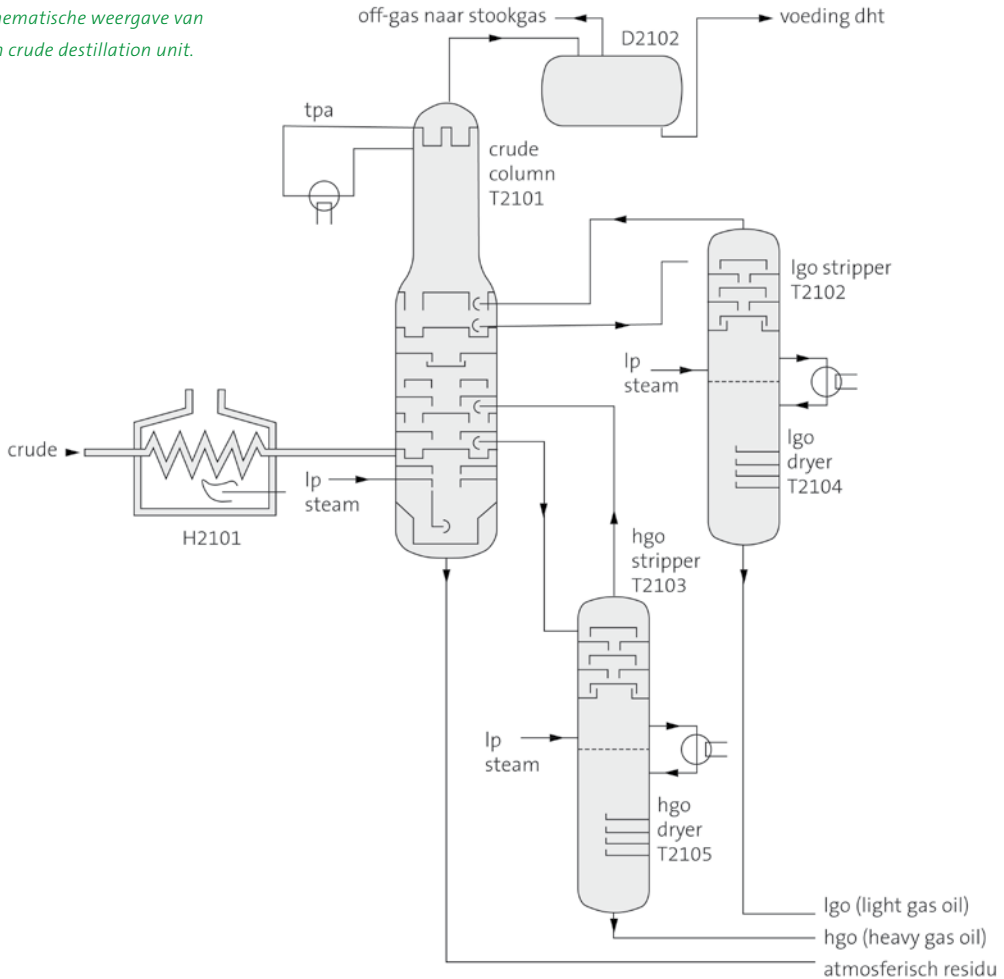
en eten wordt gekookt. Het gas waarop auto's rijden, is een mengsel van butaan en propaan.⁹

Afhankelijk van wat de afnemer wenst, kunnen de fracties door middel van menging (blending) in waardevolle producten worden omgezet. Dat is een van de belangrijkste activiteiten in het tankpark, bij BP in de beginjaren Offsites en later Oil Movement geheten. Het residu verandert door dit 'blenden' bijvoorbeeld in zware of lichte stookolie, brandstoffen voor de scheepvaart en de industrie. Van zware en lichte gasolie worden op deze manier huisbrandolie en diesel gemaakt.¹⁰

Maar voordat deze nabewerkingen kunnen plaatsvinden, halen ontzwavelingsinstallaties zo veel mogelijk zwavel uit de oliefracties (behalve uit het residu). Als dat niet zou gebeuren, zou de zwavel bij verbranding in de atmosfeer komen en zure regen veroorzaken. Zwavel is, in pure vorm en bij een temperatuur van circa 140 graden Celsius, vloeibaar en dus geschikt om te verpompen. Het is te gebruiken als grondstof voor onder meer kunstmest, cosmetische producten en medicijnen. Ook wordt het verwerkt in rubber.

De crude gaat overigens niet zomaar de fornuizen en destillatietorens in. In ruwe olie zitten immers zouten, metaalverbindingen en andere vervuilingen. Die moeten eruit. Dit zuiveren gebeurt in zogenaamde desalters. Daarin wordt aan de ruwe olie heet water toegevoegd. De vervuilende stoffen lossen daarin op, waarna het water van de olie wordt gescheiden.

Schematische weergave van een crude destillation unit.

**DE BOTLEK INSTALLATIE,
HET DISTRIBUTIECENTRUM VAN BP**

Behalve in Europoort is het groengele logo van BP in deze jaren ook elders in de Rotterdamse haven te zien. Begin jaren zestig, enkele jaren voor de bouw van de raffinaderij van start gaat, heeft het bedrijf in het Botlekgebied een distributiecentrum in gebruik genomen. Dit tankpark valt onder de Benzine & Petroleum Handel Maatschappij N.V., net als de raffinaderij onderdeel van BP in Nederland. De Botlek Installatie fungeert als opslag- en doorvoercentrum van tal van olieproducten. Behalve om stookolie gaat het om gasolie, petroleum (kerosine voor straalmotoren en lampolie), benzine, nafta, terpentine (verfverdunder) en wasbenzine (schoonmaak- en ontvettingsmiddel).¹¹ Als BP in 1964 met de bouw van de raffinaderij in het meer westelijk gelegen Europoort begint, laat het bedrijf meteen vier pijpleidingen naar de Botlek Installatie aanleggen. Elke leiding is twintig kilometer lang. Zo kan BP de stookolie, gasolie, kerosine en benzine die zij in Europoort voor de Nederlandse markt produceert, snel bij zijn afnemers krijgen.¹² Binnenvaartschepen, treinen en vrachtwagens vervoeren de producten vanuit de Botlek Installatie naar elders.

▲ *De Botlek Installatie, ook wel Botlek Depot genoemd, in 1980.*

► *Klaas Kuipers, van 1984 tot 1988 supervisor in de Botlek Installatie. Hij begint in 1972 als operator bij BP in Europoort, en bekleedt later diverse leidinggevende en coördinerende functies. In 2005 gaat hij met pensioen, als marine-coördinator.*

‘Er was volop bedrijvigheid in de Botlek Installatie’

De naam Botlek Installatie doet het distributiecentrum eigenlijk te weinig eer aan. Het suggereert dat er geen mensen actief zijn en dat er nauwelijks zichtbare activiteiten plaatsvinden. Niets is minder waar, weet Klaas Kuipers, in de jaren tachtig supervisor in het distributiecentrum. “Er was, ook voordat ik er werkte, altijd volop bedrijvigheid. Behalve opslagtanks had BP daar vanaf het begin natuurlijk ook steigers, waar voortdurend schepen kwamen laden en lossen. Daarnaast werden er dagelijks, via speciale installaties, treinen en tankwagens volgeladen. Verder bestond de Botlek Installatie uit een ketelhuis waar stoom werd geproduceerd om leidingen en stookolietanks warm te houden, een controlekamer voor het verpompen van de olieproducten, een kantoor voor ondersteunende werkzaamheden, een kantine, een eigen brandweerdienst en nog meer. In mijn tijd was er ook een BP-shop. Daar kon je spullen voor je auto kopen.”

Een bijzonder onderdeel van het complex is een schuilkelder, onder het kantoorgebouw. “Dat was een bunker, die je met zware metalen deuren kon afsluiten en die voorzien was van mechanische ventilatie”, aldus Kuipers. “De schuilkelder was niet alleen bij een brand of explosie een veilige plek, maar ook als ‘de Rus’ ons zou aanvalen. De Engelse regering had bij de bouw namelijk geëist dat die kelder atoomvrij zou zijn. En een nucleaire aanval was in de jaren zestig en ook later nog wel, toen de Koude Oorlog voor spanningen in de wereld zorgde, een reëel risico.”

◀ BP-medewerker Piet Bourguignon aan het werk op steiger 7/8 in de Botlek Installatie, in 1987.

Vanaf 1967, het jaar waarin de raffinaderij wordt opgeleverd, valt een deel van het Botlekpersoneel onder de vestiging in Europoort. Het gaat om de operationele afdeling en de onderhoudsploeg. Voor de ongeveer dertig mensen met kantoorfuncties in de Botlek verandert er niets. Zij blijven onderdeel van de Benzine & Petroleum Handel Maatschappij.¹³ In de drukste jaren zou in de Botlek Installatie tot zeven miljoen ton worden verladen.¹⁴

STEEDS MEER RONDE KATHEDRALEN

Rond 1973 is het aantal tanks op het terrein van de Botlek Installatie toegenomen tot 36.¹⁵ Maar ook de opslagcapaciteit rondom de raffinaderij zelf is in een paar jaar tijd fors vergroot. In 1969 is BP daar gestart met de bouw van een entrepot, een tankpark voor de opslag van ruwe olie die nog niet is ingeklaard. Dit overslagbedrijf, onderdeel van Offsites (later Oil Movement), telt begin jaren zeventig tien tanks: acht grote (115.000 kuub) en twee kleinere (60.000 kuub).¹⁶ De crude komt vooral uit het Midden-Oosten en Nigeria en vindt zijn weg naar het entrepot in mammoettankers van (inmiddels) meer dan 200.000 ton.

Maar de tanks van het entrepot zijn niet de enige die in deze eerste jaren op het terrein van de raffinaderij worden bijgebouwd. Ook de komst van de twee nieuwe (en grote) destillatiefabrieken CDU3 en CDU4 maakt extra tanks nodig. Die uitbreiding brengt het aantal BP-tanks in Europoort rond 1973 op 89. Zeven jaar eerder, bij de start in 1967, zijn het er nog 65.

In zestien van die 89 tanks wordt ruwe olie opgeslagen. Zes tanks met ruwe olie dienen als voeding voor de twee kleinere destillatiefabrieken en de veel grotere CDU3, terwijl de tien tanks van het entrepot twee doelen hebben. Een deel van de ruwe olie in het entrepot gaat naar de nieuwste destillatiefabriek (CDU4). De rest wordt via kleinere tankers, met een laadvermogen van 16.000 tot 80.000 ton, naar raffinaderijen en opslagplaatsen elders in Noordwest-Europa getransporteerd. Het nabij gelegen Antwerpen krijgt de Rotterdamse crude echter via een pijpleiding, de Rotterdam Antwerpen Pijp Leiding. Deze RAPL is in 1971 in gebruik genomen.¹⁷

De overige 73 tanks hebben diverse doelen. Óf ze dienen voor de opslag van producten en componenten die bij het raffinageproces nodig zijn of worden

► Iedereen mag het in 1969 weten: BP legt een entrepot aan. De opslagtanks worden, zoals het bouwboard aangeeft, de grootste ter wereld.

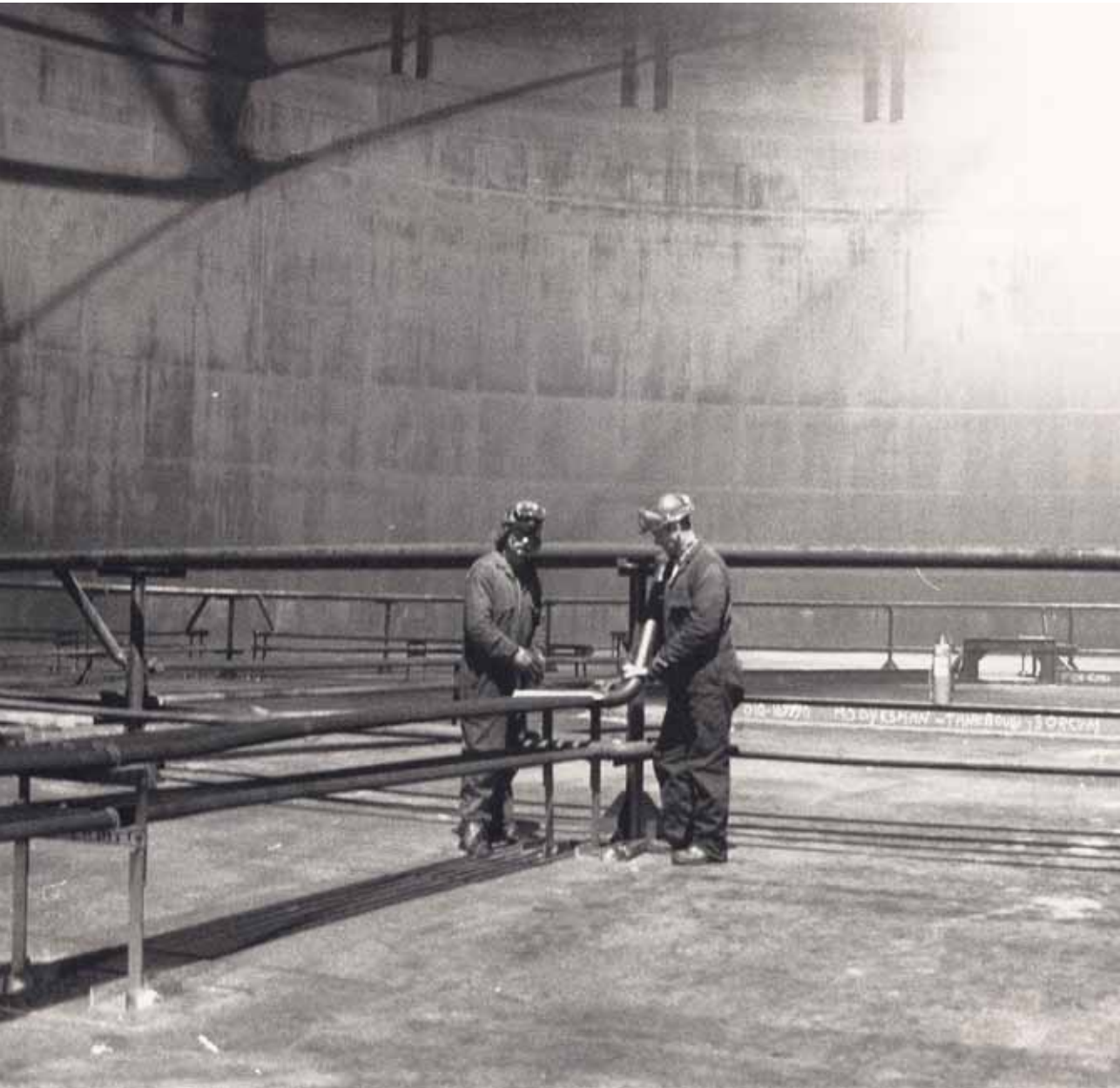
▼ Luchtfoto van het tankpark van BP uit 1969. Rechtsboven, waar zich de grootste tanks bevinden, ligt het entrepot (in aanbouw).

gemaakt, óf ze worden gebruikt om van componenten eindproducten te mengen (blenden). Maar er zijn ook tanks voor de opslag van bijvoorbeeld ballastwater of afvalolie. Ook het aantal LPG-tanks neemt in deze jaren toe. Van die opvallende opslagbollen heeft BP er rond 1973 zeven.¹⁸

Een ingenieus netwerk van pijpleidingen verbindt de tanks met elkaar, met de fabrieken en met de diverse steigers, om schepen te beladen en te lossen. “Toen de raffinaderij nog moest worden opgestart, waren die steigers nog niet operationeel”, zegt Klaas Kuipers, die in 1972 bij BP als operator aan de slag gaat en zijn ploegbaas daar wel eens over hoort vertellen. “De allereerste schepen lagen toen afgemeerd aan boeien en werden via een geïmproviseerd slangensysteem

▼ *Pijpfitters van een contractor aan het werk in een tank in aanbouw. Ze sluiten leidingen van een verwarmingselement aan op de ringleidingen.*

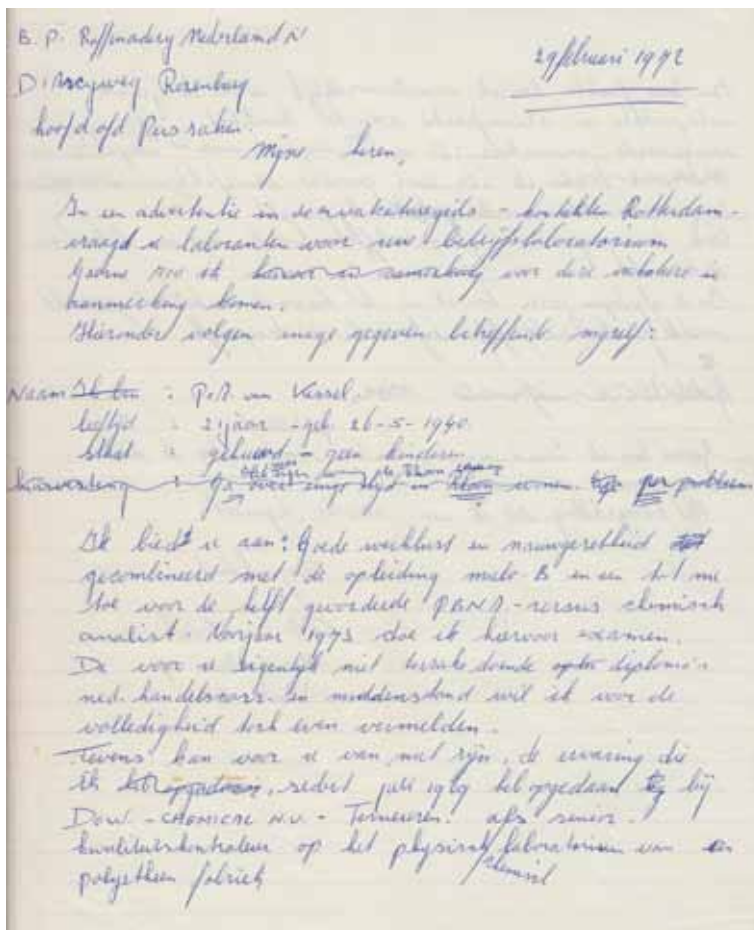

▲ Ook begin 1972 heeft de raffinaderij nieuwe mensen nodig, bijvoorbeeld op het lab. Advertentie van 6 februari 1972.

► “Ik bied u aan: Goede werklust en nauwgezetheid (...). Fragment uit een van de reacties op de advertentie hierboven. De sollicitatiebrief is van Piet van Kessel, gedateerd 29 februari 1972. Van Kessel, op dat moment 31 jaar, wordt aangenomen en blijft tot aan zijn pensioen bij BP werken.

gelost. Daarbij werden twee dieselpompen van Rolls Royce ingezet. Maar veel schepen kunnen dat niet zijn geweest.”

Nog indrukwekkender dan hun aantallen zijn de omvangen van de tanks. De ronde kathedralen, zoals ze wel eens liefkozend worden genoemd, zijn soms immens. De acht grote tanks bij het entrepot spannen de kroon, met een opslagcapaciteit van elk 115.000 kuub.¹⁹ Dat zijn bijna 4.000 tankwagens vol. In totaal kan BP rond 1973 zo'n 1,25 miljoen ton ruwe olie opslaan. Dit staat gelijk aan ruim 40.000 tankwagens. De 73 andere tanks zijn kleiner, maar hebben bij elkaar toch nog een opslagcapaciteit van ongeveer een miljoen ton.²⁰

DE JUBELJAREN VOORBIJ

De uitbundige groei van de jaren zestig, weerspiegeld in de voortvarendheid waarmee een raffinaderij als die van BP uit de grond wordt gestampt en uitgebreid, stagneert begin jaren zeventig. De voortdurende loonstijgingen die in de zestiger jaren zo veel welvaart hebben gebracht, hebben een keerzijde: de prijzen lopen steeds verder op en zorgen ervoor dat de inflatie die er toch al is, wordt aangewakkerd.²¹ Het kabinet moet, na jaren aan de opbouw van een verzorgingsstaat te hebben gewerkt, gaan bezuinigen. En dat doet pijn. In 1972 leidt onenigheid daarover zelfs tot een kabinetscrisis. Een jaar later zou zich nóg een crisis aandienen, van een geheel andere omvang.

◀ *Jan Hooijmeijer.*
Hij start als analist in 1967 op het laboratorium van BP, stapt in 1972 over naar de afdeling Production Planning en keert in 1978 terug op het lab, maar dan als chef. In 2001 gaat hij met pensioen.

‘Het was echt pionieren voor de raffinaderij’

Als Jan Hooijmeijer de eerste jaren van BP in Europoort moet omschrijven, hoeft hij niet lang na te denken. “Het was echt pionieren voor de raffinaderij”, zegt hij. “Er kon veel, je kreeg er al snel extra taken bij en er lag nog niet zo veel vast in procedures. Het was daardoor flink aanpoten, ook op het laboratorium waar ik in 1967 als analist begon.”

Dat lab is, net als nu, een belangrijke schakel in de keten die de raffinaderij is. “Wij controleerden de kwaliteit van de crude en de olieproducten die werden aangevoerd. Als uit onze analyses bleek dat een lading niet aan de afgesproken specificaties voldeed, kon dat ertoe leiden dat een schip niet mocht lossen. Collega’s van Production Planning gingen dan in onderhandeling met de leverancier, meestal over de prijs. Als een lagere prijs was overeengekomen, mocht zo’n tanker alsnog lossen. Dat hele proces ging buiten ons om hoor. Wij deden gewoon onze analyses en gaven die door. Anderen zochten naar oplossingen. Blijkbaar lukte dat niet altijd. Want ik heb ook wel eens schepen onverrichterzake zien vertrekken, met lading en al.”

Behalve van inkomende crude en olieproducten controleert het laboratorium ook de kwaliteit van de producten die de raffinaderij verlaten. Ketelwater, koelwater en afvalwater worden eveneens door het lab op kwaliteit onderzocht. “Dat is nu niet anders”, aldus Hooijmeijer. “Alleen ging in onze tijd bijna alles

handmatig. Nu is veel meer geautomatiseerd. Om een voorbeeld te noemen: wij deden een halfuur over een zwavelanalyse, nu duurt dat twee minuten.”

Kenmerkend voor de pioniersgeest is dat het lab er in de beginjaren steeds meer taken bij krijgt. “Zo werden we al snel verantwoordelijk voor het berekenen van de belading van schepen en het documenteren daarvan. Ook moesten we de explosiemeters van de brandweer gaan controleren en geluidsmetingen doen. Dat laatste was vaak een heel gedoe, omdat krijsende meeuwen die metingen onbetrouwbaar maakten.” Tijdens shut downs of turn arounds, periodes van groot onderhoud waarin delen van de raffinaderij worden stilgelegd, wordt ook regelmatig een beroep op het lab gedaan. “De flare tip, zeg maar het topje van de schoorsteen waarmee overtollig gas wordt afgefakkeld, was een keer aan onderhoud toe en ik moest naar boven voor een gastest. Want als daar mensen aan het werk gingen, moest het natuurlijk gasvrij zijn. Dus ik begon met jeugdige overmoed aan de zestig meter lange klim. Eenmaal boven stond er een stevige wind. Die toren bewoog ongeveer een meter heen en weer. Hij wás gasvrij, maar ik had me de moeite kunnen besparen. Want door die harde wind mocht er helemaal niet gewerkt worden op die hoogte.”

Als Hooijmeijer in 1978 chef van het lab wordt, zijn de jaren van pionieren voorbij en is het tijd voor verdergaande professionalisering. Hij krijgt geld om moderne apparatuur te kopen en veel werkzaamheden te automatiseren, begint een opleidingstraject voor zijn medewerkers om het kennisniveau verder op te krikken en beschrijft de werkwijzen en analysemethodes in een soort protocollen, zodat iedereen op het lab op dezelfde manier zijn metingen kan doen. Verder lukt het hem de extra werkzaamheden die in de beginjaren bij het lab zijn neergelegd, af te stoten. “We moesten terug naar onze kerntaken. Ook al omdat steeds werd gezegd dat een aantal taken zou worden uitbesteed en we ons werk met minder mensen moesten doen.”

Hooijmeijer, die van de allereerste geproduceerde gasolie de kwaliteit heeft gemeten en zich dus met recht een man van het eerste uur mag noemen, kijkt met genoegen terug op zijn tijd bij BP. “Vooral als labchef had ik het naar mijn zin. Ik kon echt iets neerzetten en mocht regelmatig op reis. De laatste jaren van mijn loopbaan was ik voorzitter van de Works Chemist's, een club van alle labchefs van BP wereldwijd. Op de bijeenkomsten daarvan wisselden we kennis en ideeën uit. Heel verrijkend was dat.”

► *Jan Hooijmeijer, begin jaren zeventig aan het werk in het laboratorium. Rechts zijn collega Wim Ouwerling.*

◀◀ *Overzichtsfoto van het lab, begin jaren zeventig.*

◀ *Het laboratorium in latere jaren, in het administratiegebouw.*